

รายงานความก้าวหน้าการจัดทำ (ร่าง)แผนแม่บทการจัดการน้ำและสิ่งปฏิกูลของประเทศ พ.ศ. 2561-2573

โดย นางณิรนุช อภาจรัส
นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญพิเศษ
สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม

การประชุมคณะกรรมการบริหารแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมฯ พ.ศ.2560-2569
และการคลังและงบประมาณ กรมอนามัย ครั้งที่ 4/2561
วันอังคารที่ 23 มกราคม 2561 ณ ห้องประชุมสมบูรณ รัชโรทัย อาคาร 1 ชั้น 2 กรมอนามัย

ความเชื่อมโยงของร่างแผนแม่บทการจัดการร่วมและสิ่งปฏิภูลของประเทศ พ.ศ. 2561-2573 กับแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อตกลงด้านสุขภาพและสุขอนามัยของประเทศในภูมิภาคเอเชีย

- ผลักดันให้งานสุขภาพอย่างยั่งยืนเป็นยุทธศาสตร์ระดับประเทศ
- สร้างความร่วมมือภาคีทุกระดับและ อปท.
- เน้นประเด็นมีส่วนร่วม, การจัดการสิ่งปฏิภูล
ถูกต้อง ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ

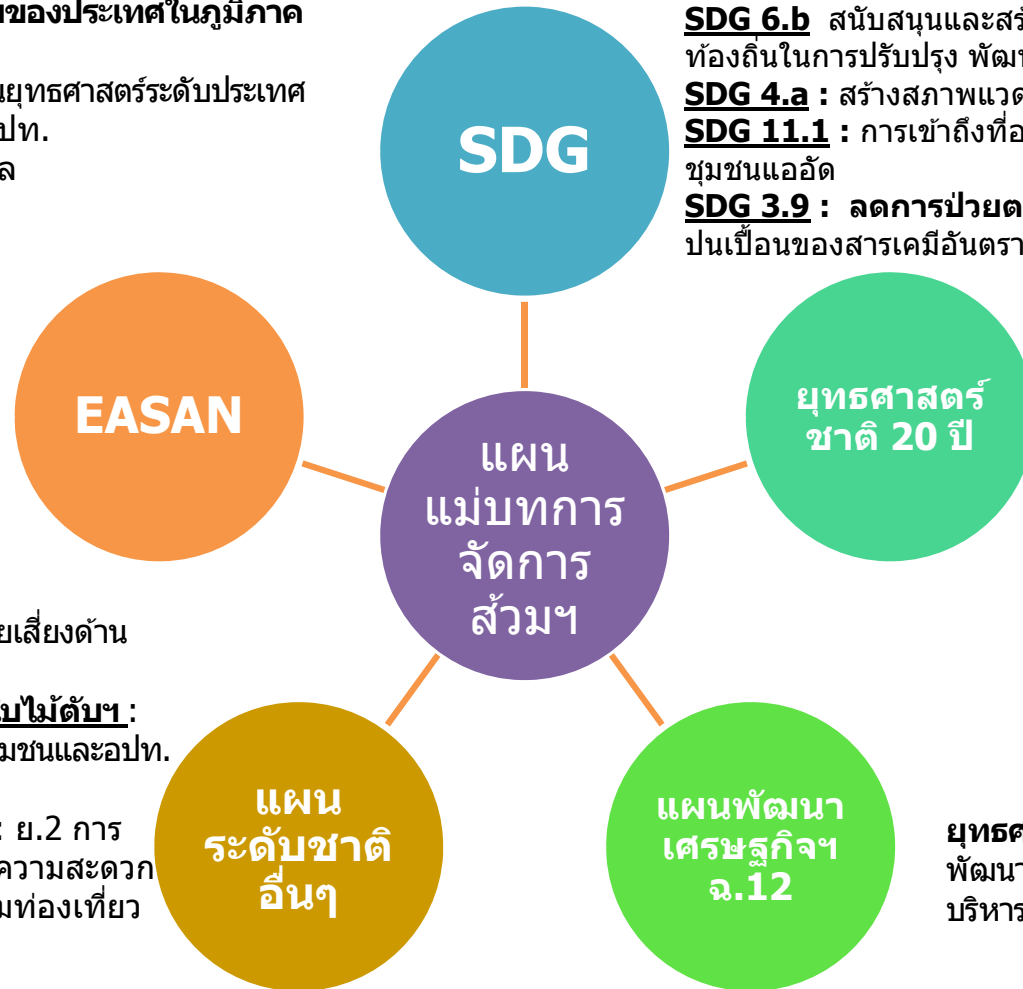
SDG 6.2 : ประชากรเข้าถึงการสุขาภิบาลและสุขอนามัยอย่างเพียงพอ ปลอดภัย ยุติการถ่ายอุจจาระในที่โล่ง และให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับประชากรที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง

SDG 6.b สนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการปรับปรุง พัฒนาการจัดการด้านน้ำและการสุขาภิบาล

SDG 4.a : สร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ปลอดภัย

SDG 11.1 : การเข้าถึงที่อยู่อาศัยและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น และยกระดับชุมชนแออัด

SDG 3.9 : ลดการป่วยตายจากปัญหามลพิษทางน้ำและดิน รวมถึงการปนเปื้อนของสารเคมีอันตราย มลพิษอากาศ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม : เพิ่มศักยภาพเมืองด้านสวล. โดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการของเสีย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน : สร้างความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ

แผนNEHAP3 : ย.1 ป้องกันและลดปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมต่อสุขภาพ

แผนยุทธศาสตร์ทศวรรษกำจัดพยาธิใบไม้ตับฯ : ย.4 ส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและอปท. ในการควบคุมและจัดการสวล.

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ : ย.2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

พัฒนาการ "การจัดทำแผนแม่บทพัฒนาสาธารณสุขไทย"

ครัวเรือนไทยมีส่วนร่วมใช้
ครอบคลุม ร้อยละ
99.7 (ปี 2553)

ปชก.ในพื้นที่สูง พื้นที่
ห่างไกล ขาดแคลน
ร่วม และมีปัญหาด้าน
สุขอนามัย

ร่วมในสถานที่
สาธารณะสกปรก
ไม่ได้มาตรฐาน

ร่วมริมน้ำ ร่วมแพ
ร่วมรถไฟ รถทัวร์
จัดการไม่ถูกต้อง

อปท.ส่วนใหญ่ไม่มี
ระบบบำบัดสิ่งปฏิภูล
ลักลอบทิ้งในที่ทาง
สาธารณะ

สถานการณ์โรคพยาธิ
ใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
ในหลายพื้นที่

พ.ศ. 2547

นโยบายส่งเสริม
การท่องเที่ยว
ไทย

"ห้องน้ำสาธารณะ
และในสถานที่
ท่องเที่ยวเป็น
ห้องน้ำที่
สะอาด"

ปัญหาสุขภาพ
ร่วมสาธารณะ
-ร่วมสกปรก ถึงเก็บกัก
สิ่งปฏิภูลซ้ำรด ขาดการ
ดูแล
-พฤติกรรมการใช้ไม่
ถูกต้อง
-คำนึงถึงภาพลักษณ์
การท่องเที่ยวของ
ประเทศ

ประเทศไทย
เป็นเจ้าภาพ
จัดงานร่วม
โลก (World
Toilet Expo
2006)

แผนแม่บทพัฒนา
ร่วมสาธารณสุขไทย
ระยะที่ 1
พ.ศ. 2549-2551

พัฒนาร่วม
สาธารณสุข
ให้สะอาด เพียงพอ
ปลอดภัย (HAS)
2.ส่งเสริมพฤติกรรม
การใช้ร่วมที่ถูกต้อง

- 1.เพิ่มความครอบคลุมการมีและใช้ร่วม
ถูกสุขลักษณะ
- 2.เพิ่มคุณค่าร่วมสาธารณสุขให้สอดคล้อง
กับวิถีของสังคมไทยบนพื้นฐาน
เศรษฐกิจพอเพียง
- 3.พัฒนาระบบจัดการร่วมและสิ่งปฏิภูล
อย่างครบวงจร
- 4.อภิบาลระบบสุขภาพของประเทศไทย

ร่วม
HAS
30.85%

แผนแม่บท
พัฒนาร่วม
สาธารณสุขไทย
ระยะที่ 2
พ.ศ. 2552-2555

ข้อ 1,2.จากแผนฯ
ระยะที่ 1 และเพิ่มข้อ 3
3. มีการจัดการ
สิ่งปฏิภูลอย่างถูกหลัก
สุขาภิบาล

ร่วม
HAS
62.45%

แผนแม่บท
พัฒนาร่วม
สาธารณสุขไทย
ระยะที่ 3
พ.ศ. 2556-2559

ข้อ 1,2, 3. จาก
แผนฯ ระยะที่ 2 และ
เพิ่มข้อ 4
4. ร่วมครัวเรือนเพื่อ
รองรับสังคมผู้สูงอายุ

ร่วม
HAS
71.04
%

(ร่าง)
แผนแม่บทการจัดการ
ร่วมและสิ่งปฏิภูล
ของประเทศ
พ.ศ.2561-2573

(ร่าง) แผนแม่บทการจัดการร่วมและสิ่งปฏิภูลของประเทศ พ.ศ. 2561-2573

วิสัยทัศน์

ประเทศไทยมีระบบจัดการร่วมและสิ่งปฏิภูลที่มีประสิทธิภาพ และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการและสามารถเข้าถึงได้อย่างเสมอภาค

พันธกิจ

1. ร่วมกับพันธมิตรและภาคีเครือข่าย ยกระดับการพัฒนาการจัดการร่วมและสิ่งปฏิภูลของประเทศตามแนวทางประชารัฐ
2. ค้ำครองสิทธิด้านการเข้าถึงการสุขภาพและสุขอนามัยของประชาชนทุกคน

เป้าประสงค์

1. ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีพฤติกรรมอนามัยที่ดี และมีและใช้ร่วมถูกสุขลักษณะ เหมาะสมตามเพศ กลุ่มวัย บริบทพื้นที่
2. ร่วมสาธารณะได้มาตรฐานความสะอาด เพียงพอ ปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม
3. สิ่งปฏิภูลได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยไม่ก่อผลกระทบต่อสุขภาพคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม

ประเด็นยุทธศาสตร์

1 การเพิ่มความครอบคลุมการมีและใช้ร่วมถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย

2. การเพิ่มคุณค่าร่วมสาธารณะให้สอดคล้องกับวิถีสังคมไทย

3. การพัฒนาระบบจัดการร่วมและสิ่งปฏิภูลอย่างครบวงจร

4. การอภิบาลระบบสุขภาพของประเทศ

5. การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขอนามัย

(ร่าง) แผนแม่บทการจัดการร่วมและสิ่งปฏิภูลของประเทศ พ.ศ. 2561-2573

ยุทธศาสตร์ที่ 1

การเพิ่มความครอบคลุม การมีและใช้ร่วมถูก สุขลักษณะ และปลอดภัย

มาตรการ

- พัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์พื้นที่
- สร้างความร่วมมือภาคีทุกภาคส่วน เพื่อสนับสนุนครัวเรือนในพื้นที่เฉพาะ พื้นที่ยากลำบาก ให้มีและใช้ร่วมอย่างถูกต้อง
- ส่งเสริมภาคเอกชน ผู้ประกอบการ สมาคม ชมรม วิชาชีพ ในการพัฒนา นวัตกรรมและผลิตสินค้าที่เหมาะสมกับผู้บริโภค ถูกสุขลักษณะ และปลอดภัย
- ส่งเสริมและสนับสนุนการมีร่วมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยของผู้ยากไร้ กลุ่มเปราะบาง
- ผลักดันการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดให้มีและใช้ร่วมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ที่ 2

การเพิ่มคุณค่าร่วม สาธารณะให้สอดคล้องกับ วิถีสังคมไทย

มาตรการ

- สร้าง/ขยายภาคีเครือข่าย เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา ร่วมสาธารณะให้ได้มาตรฐาน
- สร้างกระแสสังคม/ยกย่อง เชิดชูเกียรติ
- ส่งเสริมให้มีนวัตกรรม ร่วมสาธารณะ/ร่วมเคลื่อนที่/ ร่วมในภาวะฉุกเฉิน ฯลฯ
- ส่งเสริมหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ จัดให้มีบริการร่วมสาธารณะ ให้ได้มาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 3

การพัฒนาระบบจัดการ ร่วมและสิ่งปฏิภูล อย่างครบวงจร

มาตรการ

- พัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรฐาน เพื่อควบคุมกำกับการจัดการ ร่วมและสิ่งปฏิภูล
- พัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม และศึกษาวิจัย เพื่อรองรับการบำบัด สิ่งปฏิภูลตามบริบทของพื้นที่ รวมทั้งภาวะฉุกเฉิน
- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ จากสิ่งปฏิภูล
- การติดตามตรวจสอบ คุณภาพของสิ่งปฏิภูลที่นำไปใช้ประโยชน์ปลอดภัย โรค ปลอดภัย และปลอดภัย สารเคมีอันตราย

ยุทธศาสตร์ที่ 4

การอภิบาลระบบสุขภาพ ของประเทศ

มาตรการ

- พัฒนา ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้ทันสมัย ลดความซ้ำซ้อน และมีผล บังคับในการจัดระบบ ระเบียบ การบริหารจัดการ ร่วมและสิ่งปฏิภูล
- สร้างความร่วมมือระหว่าง ภาคีภาคีวิชาการกับภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งในและ ต่างประเทศ เพื่อพัฒนา องค์ความรู้ เทคโนโลยีและ นวัตกรรมจัดการร่วมและ สิ่งปฏิภูลรองรับสถานการณ์ และพื้นที่เฉพาะ
- พัฒนาความเชื่อมโยงระบบ ข้อมูลและสารสนเทศ เกี่ยวกับร่วมและการจัดการ สิ่งปฏิภูล ทั้งเพื่อการเข้าถึง บริการ และเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ
- พัฒนาเกณฑ์/มาตรฐานการ จัดการสิ่งปฏิภูลที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม ปลอดภัย ปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ที่ 5

การสร้างความรู้ด้าน สุขภาพและพฤติกรรม สุขอนามัย

มาตรการ

- ผลักดันนโยบายการส่งเสริม ความรู้ด้านสุขภาพและ พฤติกรรมสุขอนามัย
- เสริมสร้างและพัฒนาองค์ ความรู้ด้านการสุขภาพ และ การมีพฤติกรรมอนามัยที่ดี เกี่ยวกับการใช้ร่วม และการ จัดการสิ่งปฏิภูลให้เหมาะสม ตามกลุ่มวัย
- สื่อสาร สร้างความตระหนัก ู้ ความรอบรู้ด้านสุขอนามัย เพื่อ การมีพฤติกรรมที่ถูกต้องในการ ใช้และรักษาร่วม
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัย เกี่ยวกับการใช้ร่วม และการ จัดการสิ่งปฏิภูลอย่างมีส่วนร่วม
- สนับสนุนการติดตาม ประเมินผล เยี่ยมเสริมพลัง เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมอนามัยการใช้ร่วม และการจัดการสิ่งปฏิภูลใน ระดับพื้นที่

(ร่าง) แผนแม่บทการจัดการร่วมและสิ่งปฏิภูลของประเทศ พ.ศ.2561-2573

1. ความก้าวหน้าการดำเนินงาน-ปัจจุบัน

จัดประชุมระดมความคิดเห็น
รายกลุ่มเป้าหมายของแผนแม่บทฯ
จำนวน 2 ครั้ง

1. หน่วยงานภาครัฐกิจที่เกี่ยวกับร่วมและ
สิ่งปฏิภูล (24 พ.ค. 60)
2. หน่วยงานรับผิดชอบภาครัฐ
(กระทรวง/กรม/หน่วยงาน)
สถาบันการศึกษา และสถาบันวิจัย
(18 ส.ค. 60)

-จัดประชุมรับฟังความ
คิดเห็นทุกภาคส่วนฯ
-จัดประชุมเพื่อจัดทำ
แผนปฏิบัติการภายใต้
แผนแม่บทฯ
(ก.พ.-มี.ค.2561)

เสนอ (ร่าง) แผนแม่บทฯ
ในการประชุมผู้บริหารระดับสูง
กระทรวงสาธารณสุข
พิจารณาให้ความเห็นชอบ
(พ.ค. 2561)

NOW

1

2

3

4

5

6

ปรับปรุงรายละเอียด (ร่าง)
แผนแม่บทฯ เพื่อนำเข้าสู่การ
ประชุมรับฟังความคิดเห็นทุก
ภาคส่วน (ก.ย.60- ม.ค. 61)

(เม.ย.2561)
เสนอคณะกรรมการ
สาธารณสุขพิจารณา
เห็นชอบ (ร่าง)แผนแม่บทฯ

(มี.ย. 2561)
เสนอ (ร่าง)แผนแม่บทฯ
ต่อ ครม. เพื่อพิจารณาเห็นชอบ